

Hilchos Christmas

Jewish laws and Customs Associated with "Nittel Nacht"

(1) ימי אידיהם

1. **משנה, עבודה זרה א:ב:** לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים - אסור לשאת ולתת עמהם, להשאיל ולשאול מהן, להלוותן וללוות מהן, לפרוע ולפרוע מהן
2. **רע"ב שם:** אסור לשאת ולתת עם הנוצרים בכל יום ראשון, וכן בכל יום איד שלהן שעושין אותו כגון נט"ל ופשקוו"ה, אבל שאר ימי אידם שעושים לשם הקדושים שלהם שאין תופסין בהם שם אלהות מותר
3. **מהר"ם מרוטנברג:** ופירש רבינו שמואל בשם רבינו שלמה זקנו דמן הדין אינו אסור (לסחור) אלא ביום האיד שעושין בשביל ישו הנוצרי, כגון ניטל וקינה, אבל שאר איד שלהן אין תופסין בו ממשות

(2) מנהגים מיוחדים בליל ניטל

1. **ספר המנהגים לר"א טירנא:** "נהגו בליל ניטל לומר עלינו בקול רם, אף שאין נוהגים כן בכל השנה.
2. **יאיר נתיב (רי"ח בכרך):** "רב מפורסם אמר שלא ירדו נשים לטהרתן בליל ניטל".

(3) מנהג שלא ללמוד תורה - וטעמיו

1. **מקור חיים לרי"ח בכרך:** "מנהג ביטול הלימוד בליל חוגה פלוני"
2. **כתב יד מאת ר' נתנאל וייל (בעל "קרבן נתנאל", מאה 18):** "כי לילה זו כמו יום שחרב בית המקדש ומטעם זה אסור ללמוד כמו בת"ב וטעם זה אסור לגלות ומכוח זה נשתרבו המנהג הרע ששוחקים". וכ"א ר' נתן אדלר ואביו של החת"ס
3. **חתם סופר עצמו:** "א"כ מאי חילוק בין קודם חצות הלילה ולאחריו שנהגו היתר לאחר חצות והיכן מצינו דפליגי רבנן בתקנתא דידהו בין פלגא דלילא?... ועוד דהו"ל להתיר פרק ואלו מגלחין וספר איוב? דאפשר שנהגו קדמונינו כן משום שלא ליתן מקום לבע"ד לחלוק ולשטן לקטרטג בהיות באותו הלילה כל העמים נועדים לבית אלהיהם מחצות ואילך כידוע ועם ה' אלו ישנים על מטותיהם אפילו לומדי תורה רובם ככולם נעורים תחלת הלילה וישנים אחר חצות לא רצו לגזור שיהיו כל ישראל עומדים השכם מחצות ואילך באותה הלילה כאילו אנו נגרים אחר חקוטיהם ע"כ בהשכל מנעו הלימוד קודם חצות לגמרי וממילא כל ת"ח הישו תחילת הלילה יקום אחר חצות
4. **ר' אלעזר פלעקלס לקארל פישר**

פראג יום ד' כ"א תמות תקע"ב לפ"ק שלום, וכל טוב והצלחה תמידית להרב הגדול ר' אלעזר פלעקלש, רבן של כל ישראל במדינת בעהמען... הנה תמול נשאלתי... להודיע דעתי אם אמת שהיהודים בליל ארוכה הנקרא ניטל או ניתל... אינם עוסקים בתורה, כי אם מצחקים ומשחקים ואוכלים שום ברב, כדי שלא תהיה מנוחה לאותו רשע... אם מנהיג (מנהג) ההוא יוסד בדת ודין תורת משה או בדת ודין תורה שבעל פה או בתקוני הרבנים? ומי אותו רשע אשר נידון בגיהנם? ולמה נקרא ניטל? גם נשאלתי... אם אני אוהב היהודים או אם אנכי מליץ היהודים? אמרתי: כל מי שמדבר אמת... והולך בדרך ישרים יהיה יהודי או מערי או יוני או ישמעלי הוא חשוב וראוי לאהבה....

תשובה: ...ועל שאלת איש נכבד אה"ט יחי'... אצלי יסוד המוסד: כל דבר שאינו מובא בתלמוד גדול ובהרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור לא אשיב עליהם דבר וחי' דבר. כי המון עם לא בינות מכל אום ואום ממצאיים ומאמינים מה שלבם חפץ. והנה לא נמצא בספרים המזכרים שקראו ליל ארוכה בשם ניטל... ומה שנשאל אדוני ידידי יחי' אם אמת שהיהודים אוכלים ושותים ומשחקים בליל זה אמת ויצב ונכון כמה יהודים סוחרים יושבים אגודות אגודות בסוד משחקי' ומרבים בסעודה. ולא ליל זה בלבד כ"א בכל חגים ובכל יום הראשון בכל שנה... אחרי שאינם עוסקים במקח וממכר ומסחר.... ומה שכתב שאינם עוסקים בתורה בליל ארוכה, מעיד אני עלי שמים וארץ, אני, ורבותי, וחברי ותלמידי

למדנו מעולם בליל זה כשאר לילות. ומה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? אנחנו בני ישראל נצטוינו והגית בו יום ולילה. ומאכילת שום לא שמעתי ולא ראיתי מאבותי ומאבות אבותי....

5. טעמים חסידיים – שלא לתת חיות לכוחות הטומאה

וכע"ז כתוב בלוח היום יום בשם כ"ק אדמו"ר מהרש"ב מליובאוויטש שהטעם שלא לומדים הוא כדי שלא להוסיף חיות והכוונה שלא תעמוד לו זכות תורתו שלמד אצל ר' יהושע בן פרחיה.

בספר רגל ישרה מהגה"ק בעל בני יששכר אות י' מבאר עפ"י סוד מחמת התגברות הקליפות בלילה זה מפני שבליילה הזה נהרג... וכבר שמענו ממגידי אמת שאירע מעשיות כמה פעמים בליל נטילתו ועקירתו מן העולם שמנהג ישראל שלא ללמוד תורה ואירע לאנשים שלמדו שבא כלב לבתיהם

שם משמואל: היוונים שטימאו כל השמנים רומז הדבר לנפשות ישראל שהטילו בהם היוונים זוהמא בגזירתם... חכמי המשנה הם שדחו החוצה זוהמא זו שכן זו היתה כזוהמא בתוך הקלחת שמחמת רתיחות הקלחת נדחית הזוהמא אל שפתה עד שמסתלקת כך ע"י התגברות כוחם של חכמי המשנה הקדושים שעסקו בלימוד התורה באופן שאורייתא היא דמרתחא דחו את הזוהמא מכלל ישראל ויצא מן הכלל אותו האיש הידוע...וע"כ זמן לידתו הוא תמיד בזמן מפלת היוונים שזה היה גמר מפלתם... והמנהג שמבטלים אז מת"ת לרמז על פסיקת חיבורו לישראל באמצעות התורה שהרי היה תלמיד רבי יהושע בן פרחיה וע"ז נדחה לגמרי מכלל ישראל.

(4) עניינים שונים

1. באיזה תאריך, הקטולי או היווני?
2. מה לעשות במקום לימוד תורה?